

LORÁND-ARCHIVUM I.

**EPIZÓDOK LORÁND FERENC PÁLYAKEZDÉSÉNEK
ÉVEIBŐL**

Közreadja: Hortobágyi Katalin

Taní-tani Online

2019

NEHÉZSÉGEKKEL TELI EGYETEMI ÉVEK

Loránd Ferencet 1952-ben, fél évvel tanári diplomája megszerzése előtt kizárták az egyetemről. A kizárást indokló hivatalos határozat szövege:

FEGYELMI HATÁROZAT

Loránd Ferenc IV. éves történelem szakos hallgató a marxista szemináriumokon áproblémákkal, provokatív kérdések felvetésével destruálta a tanulmányi munkát, lazította a munkafegyelmet. Lebecsülte az egyetemen folyó politikai nevelő munkát. Nagyképű nagyburzsua magatartásán alig változtatott. Valótlan adatokkal megtévesztette az állami szerveket. A fentiek alapján a Bölcsészettudományi Karról kizárom.

Budapest, 1952. január 22. /B.E./ dékán

A kizárás indoka tehát egyrészt „származáseltagadás” volt. Az indoklás mögött az állt, hogy nem számolt be arról, hogy nagyapjának az első világháború előtt földbérlete volt, továbbá hogy a munkaszolgálatból a háború után visszatért apja korábbi cége megszűnésekor, az infláció miatt nem pénzt, hanem termékárut (zsinag, kötél) kapott, amelynek eladására néhány hónapra egy kis üzletet bérelt. (Ennyit arról, hogy mit értettek akkor a „nagyburzsua származás” fogalmán.) A szemináriumokon pedig (már akkor is!) nem szolgálai bólogatni akart, hanem az összefüggések érdekelték. Hát ez nagy bűn volt akkoriban.

A történet tipikus korrajz az 50-es évekről. Mintha erről a történetről is szólna Gaál István *Zöldár* (1965), és Gábor Pál *Angi Vera* (1968) c. filmje.

Legszomorúbb, hogy feljelentői az évfolyamtársai, egyben legjobb barátai voltak. Közülük az egyik, aki 1956-ban elhagyta az országot, (már súlyos betegen, 84 éves korában) így írt:

„...Örök szégyen van a fejemen azért, amit ellened elkövettem. Mégis bocsánatot kérek Tőled a megbocsájthatatlanért. Az elé a választás elé állítottak akkor: vagy a barátodhoz leszel hű, vagy a munkásosztályhoz, a párthoz. Hosszú gyötrődés után ezt az utóbbit választottam.”

Loránd Ferenc empátiájára és nagyvonalúságára jellemző a válaszából kiragadott mondat:

„...A velem történetekkel kapcsolatban teljes őszinteséggel írom Neked, hogy irányodban nem «megbocsátanivalóm» hanem megértenivalóm van csak. És ezen már túl vagyok, mint ahogy túl voltam már akkor is, amikor éppen elviselnem kellett ama történelmi őrségváltás személyes konzekvenciáit.”

De nemcsak a barátait veszítette el, hanem néhány hónapos házasként, szegényparaszt származású évfolyamtárs feleségét is, akit választás elé állított az egyetem vezetése: vagy elvállik „nagyburzsua” férjétől, vagy ő is távozzon az egyetemről. Nem volt kétséges a válasz.

Természetesen kizárásába nem nyugodott bele. Naivan hitte, hogy ez csak tévedés lehet. Vizsgálatot követelt, hogy igazát bizonyítsa. Mivel az egyetemen meg sem hallgatták, az oktatási minisztertől a Rákosi-titkársáig mindenhová eljuttatta felháborodott levelét. Természetesen válaszra sem méltatták.

A kizárása után behívták katonának. Az ott eltöltött másfél évet élete fontos tapasztalatforrásaként emlegette. Értelmiségi pályára készülő, városi fiatalként új életformák megismerését hozta számára munkás és paraszt bajtársainak barátsága. Megtanulta értékelni azt a sokak által lenézett különleges tudást és kultúrát, amelyet ők képviseltek.

Leszerelése után, a Nagy Imre-kormány idején bekövetkezett enyhülés lehetővé tette rehabilitálását. Két év elteltével az alábbi levelet kapta:

L o r á n d F e r e n c elvtársnak

Értesítem, hogy az Oktatási Minisztérium Fegyelmi Bizottsága felülvizsgálta az egyetemről történt kizárása ügyét és az erre vonatkozó határozatot megsemmisítette. A Fegyelmi Bizottság határozata értelmében tanulmányait az 1953/54. tanévben befejezheti, egyben az utolsó félévre az előadások látogatása alól felmenti.

A tanulmányok újrafelvételének elintézése érdekében szíveskedjék karunk Tanulmányi Osztályát sürgősen felkeresni.

Budapest, 1954. február 1. I.T.Z dékán

Még az 1954. évben (mivel munkába állt, már esti tagozaton) befejezhetette tanulmányait, és megszerezte diplomáját.

ELSŐ MUNKAHELYE : AZ IFJÚSÁGI KÖNYVKIADÓ

1954-ben az Ifjúsági Könyvkiadónál helyezkedett el. Mint a szerkesztőség legfiatalabb tagja, feladatuk kapta az úttörőmozgalom kiadványainak szerkesztését, könyvismertetések és recenziók közzétételét, majd állandó rovatot kapott az Úttörővezető című módszertani lapnál *Helyes – nem helyes?* címmel. Noha addig nem rendelkezett pedagógiai tapasztalatokkal, a rovatból „csodát csinált”. A rovat első felvezetésében ezt írja:

„Helyes – nem helyes?” címmel cikksorozatot indítunk. Célunk az, hogy széles körben vitassuk meg az úttörővezetők mindennapi munkájának legfontosabb kérdéseit. E rovat nem tartalmaz megfellebbezhetetlen igazságokat, csupán egy-egy úttörővezető, pedagógus tapasztalatait, véleményét rögzíti. Bizonyára sok olyan lesz közöttük, amellyel vitába lehet szállni. Helyes vélemény kialakítása, jó módszerek elterjesztése – valamennyiünk érdeke. Ezért kérjük kedves olvasóinkat, hogy

minél gyakrabban keressenek fel bennünket leveleikkel, vitacikkeikkel.” (Úttörővezető, 1955. 10. sz. 29. p.)

Megbízásának jellege szerint sokat utazott, az úttörő-foglalkozások, táborok látogatása során valódi pedagógiai problémákkal találkozott. Ezeknek lenyomatai lettek a rendszeresen megjelenő rovatcikkek.

Finoman, de határozottan fogalmazta meg kritikai észrevételeit az úttörőmozgalomban alkalmazott merev katonai fegyelem, a felnőtt vezetők autoriter attitűdje, a gyerekek kizárása saját programjaik kialakításából, a foglalkozások „iskolásítása” stb. gyakorlat ellen. „Az idegen szemre éles, füle érzékeny – első benyomása gyakran a lényegre tapint” – írja. És valóban: ezek az első pedagógiai írások előrevetítik Loránd Ferenc egész pedagógusi életpályájának szemléletét.

AZ ELSŐ IGAZI GYAKORLATI PEDAGÓGIAI FELADAT: A SZÁSZ KÁROLY UTCAI (LAKÓKÖZÖSSÉGI) GYEREKCSAPAT SZERVEZÉSE

1955-ben egy váratlan felkérés eredményeként belekóstolt egy gyakorlati, gyerekcsapatot létrehozó szervezőmunkába is. A feladatot ő maga „*első pedagógiai szárnypróbálgatásom*”-nak nevezi akkori feljegyzéseiben.

„In medias res” a szervezőmunka eredményeinek ismertetésével kezdem, Loránd Ferenc megbízójának (munkahelyének, az Ifjúsági Könyvkiadónak) írt beszámolója közlésével.

A Szász Károly utcai (lakóközösségi) Petőfi Sándor Úttörőcsapat szervezéséről és működéséről

Az alábbiakban összefoglalom a Petőfi Sándor úttörőcsapat megalakulásának és működésének körülményeit. Pedagógiai kérdésekre itt nem térek ki, céloom kizárólag a szervezési tapasztalatok ismertetése és egy javaslat tétele a jövő évi munkára vonatkozóan.

1955. június végén tudomásomra jutott, hogy a Szász Károly u. 2-4. sz. házban lakó gyerekek hangos, fegyelmezetlen magatartása zavarja a ház lakóinak nyugalmaát s játékaik, csínytevéseik súlyosan veszélyeztetik saját testi épségüket, sőt nem ritkán az utcai járókelőket is. A ház tanácsi összekötője T. elvtársnő a II. kerületi Tanácshoz fordult segítségért. A Tanács a kerületben lakó Sz. E. szavalóművészt kérte fel arra, hogy egy-két mesedélutánt tartson a gyerekeknek. Szász Eta az Ifjúsági Könyvkiadótól kért segítséget (könyveket, beszélgetést). Így kerültem én, az Ifjúsági Könyvkiadó szerkesztőségének úttörő kiadványokkal foglalkozó tagja a Szász Károly utcába.

T. elvtársnő terve az volt, hogy a lakóbizottság szárnyai alatt egy gyerek lakóbizottságot hoznak létre, mely fegyelmet tartana a gyerekek között, a rosszalkodókat figyelmeztetné, esetleg bizonyos időre kitiltaná a folyosóról. T. elvtársnő elképzelésével én egy lakóbizottsági ülésen ismerkedtem meg. Ezen az ülésen elmondottam, hogy véleményem szerint a gyerekek rendszeres foglalkoztatása az egyetlen megoldás. Megállapodtunk abban, hogy a házban levő munkásotthon kultúrtermét szerezzük meg erre a célra, továbbá hogy a kerületi DISZ-től kérünk valakit, aki ezeket a foglalkozásokat levezetné. Én a gyerekek megszervezését vállaltam.

Ezek után július 4-én lakógyűlést hívtunk össze, hogy terveinket most már valamennyi érdekelten megbeszéljük. A lakógyűlésre ötvenen jöttek el. Jelen volt a II. kerületi Tanácstól M. elvtársnő is. Itt ismertettem a ház gyerekeiből alakítandó közösségi csapat tervét, melyet előzőleg a lakóbizottsággal megbeszéltem. Eszerint:

1. Rendszeresen foglalkozni fogunk a gyerekekkel a kultúrteremben és az előtte elterülő kis udvarrészben. A foglalkozásokat a II. ker.-i DISZ által kiküldött fiatal pedagógus fogja vezetni.
2. A foglalkozások három fő részből fognak állni:
  - a./ barkácsolás, kézimunka
  - b./ szellemi játékok
  - c./ labda és egyéb játékok az udvaron

3. A gyerekek a kultúrteremben csak felnőtt vezetésével tartózkodhatnak. Ezzel a feltétellel kérjük a terem használatát a tulajdonos Építőipari Vállalattól.

Megállapodtunk abban, hogy a ház lakóinak aláírásával kérést intézünk a Tanácshoz, hogy a terem megszerzésében a lakóbizottság segítségére legyen. Pár nappal később a lakógyűlés határozatát mintegy 50 lakó aláírásával eljuttattuk a Tanácshoz és az Építőipari Vállalathoz.

A lakógyűlést követő héten egy beszélgetésre hívtam a gyerekeket, melyen egyrészt viselt dolgairól s annak esetleges következményeiről esett szó, másrészt arról, hogy mit csinálnának, mivel töltenék az időt, ha saját birodalmuk lenne.

A beszélgetés végig igen jó hangulatban folyt. Sajnos, a gyerekeknek ekkor még nem ígérhettem meg a termet, mert annak megszerzése elhúzódott. Így is felvázolták azonban elképzelt birodalmukban egy egészséges úttörőélet minden részletét, a könyvtártól a fűrész-faragáson át egészen a kultúrműsorig.

Mindezeket megelőzően beszéltem a II. kerületi úttörőtitkárral, Cs. elvtárssal, aki megígérte, hogy eljön az összejövetelre és hogy szerez valakit, aki a további foglalkozásokat és lényegében az egész megalakítandó csapatot vezetni fogja. Nem jött el, és nem szerzett senkit. Semmiféle támogatást nem kaptam egész nyáron a II. kerületi DISZ-től, annak ellenére, hogy számtalanszor kértem és számtalanszor ígérték meg.

A terem megszerzése után, július végén végre megindult a csapat-élet. A csapatot közös megegyezéssel Petőfi Sándorról neveztük el. 10 pontból álló alapszabályt fogadtunk el, amelyet mellékelek. Az alapszabállyal felkerestem a DISZ-ben Cs. elvtársat, aki egyetértett velem. Kértem, pecsételtesse le, hogy csapatunk hivatalos okmánya lehessen. Ez mind a mai napig nem történt meg, annak ellenére, hogy állítólag a DISZ Bizottság is egyetértett velem.

A foglalkozásokon átlagosan 15-20 gyerek vett részt. A nyár folyamán kb. 30-35 gyerek fordult meg a csapatban. Ez a nyaralások miatt nem lehetett állandó létszám. A gyerekek jól érezték magukat és jól viselkedtek. A lakók véleménye szerint a foglalkozásokon kívüli időben is nagyobb volt a rend, mint annak előtte.

Augusztus 27-én záróünnepélyt tartottunk, melyre a gyerekek kultúrműsorral és saját munkadarabjaikból összeállított kiállítással készültek. Hatalmas sikerük volt. A Tanácstól a csapat kis könyvtárat kapott.

Meg kell említenem, hogy Cs. elvtárs a kerületi DISZ szervezetből, valamint egy munkatárs a Tanács Oktatási Osztályáról egy ízben meglátogattak bennünket és ismételten segítséget ígértek. Azonban ez is csak ígéret maradt, annak ellenére, hogy a II. kerületi Pártbizottságról is több ízben felhívták erre a figyelmüket.

A csapat létrejöttét és egész működését hasznosnak értékelem. Sikerült a gyerekek energiáját, játékos kedvét helyes irányba terelni. A záróünnepélyen az egyik szülő elmondta, hogy napközben azzal tudta fegyelmezni gyerekeit, hogy megfenyegette őket, hogy amennyiben nem viselkednek jól, délután nem jöhetnek le a foglalkozásokra. Ez mutatja, hogy a csapat eredményei túlnőttek azokon a szűk kereteken, amelyek között működhettek.

Ennyit a történetekről.

Javaslatom a következő évre:

A kerületben s esetleg városszerte több ilyen házkörűli tábort vagy csapatot kellene szervezni. Ezeknek a csapatoknak a programját a kerületi táborok programjához kellene igazítani. Kezdetben együtt mehetnének uszodába, moziba, sportversenyeken mérnék össze ügyességüket stb. Ezen keresztül a gyerekek – azok is, akik egyébként nem mennének, vagy szüleik nem engednék őket – egyre szorosabban kapcsolódnának a kerületi tábor munkájához.

A jövőben megindítandó háztömb-körűli táborok vezetőinek bármikor készséggel részletesebben is elmondom a Szász Károly utcában szerzett tapasztalataimat.

Loránd Ferenc

A Szász Károly Utcai Petőfi Sándor Úttörőcsapat szervezeti szabályzata

- 1. A csapat neve: Szász Károly Utcai Petőfi Sándor Úttörőcsapat*
- 2. A csapat tagja lehet minden olyan 5-18 éves fiatal, aki részt akar venni a csapat foglalkozásain és aláveti magát a csapatfegyelemnek.*
- 3. A csapatnak öttagú választott vezetősége van, ezek mindegyike egyenlő jogokkal rendelkezik. A csapatvezető az Ifjúsági Könyvkiadó által kijelölt személy, jelenleg Loránd Ferenc. A csapat tanácsadója és védnöke T.-né elvtársnő (a ház tanácsi összekötője, illetve távollétében T. elvtárs), akik ugyanolyan jogokkal rendelkeznek, mint a vezetőségi tagok.*
- 4. A vezetőségi tagok jogai:*
  - a./ Összeállítani a csapat programját.*
  - b./ Bárkit rendetlenkedés, kiabálás, tiszteletlen viselkedés esetén figyelmeztetni és kétszeri figyelmeztetés után a csapatvezetőtől megbüntetését kérni. Ezzel a joggal a vezetőségi tagok egész napon át, tehát nemcsak délután 15 és 19 óra között, a foglalkozás ideje alatt rendelkeznek.*
  - c./ Nincs joguk a vezetőségi tagoknak bárkit megbüntetni. Ez kizárólag a csapatvezető joga. Nincs joguk bárkit is tetteleg bántalmazni. Egyetlen ilyen eset a vezetőségből és a csapatból*

történő azonnali kizárást von maga után. A kizártak a csapat foglalkozásait nem látogathatják.

5. A vezetőségi tagok kötelességei:

a./ Példamutatón viselkedni a foglalkozáson kívüli időben épp úgy, mint a foglalkozások alatt.

b./ A csapat életét a csapatvezető utasításai szerint vezetni.

c./ A foglalkozások kezdetén pontosan megjelenni s a foglalkozásokról annak vége előtt csak a vezető engedélyével távozni. Távol maradni csak akkor lehet, ha valakit a szülei valamilyen oknál fogva nem engednek el.

d./ Ügyelni a ház, elsősorban a kölcsönkapott kultúrterem és az udvar épségére és rendjére.

6. A tagság joga a foglalkoztatáson részt venni, a csapat felszerelését használni.

7. A tagság kötelessége :

a./ A csapatvezetőnek ellentmondás nélkül engedelmeskedni.

b./ A vezetőségi tagok figyelmeztetéseit megfogadni.

c. Ügyelni a csendre, rendre, tisztaságra.

d./ Fegyelmezetten, szófogadóan viselkedni a foglalkozásokon kívüli időben is.

e./ A foglalkozások kezdetén pontosan megjelenni. Később érkezés esetén a csapatvezető ad engedélyt a foglalkozáson való részvételre. Ugyancsak a csapatvezető engedélye szükséges a foglalkozásról való távozáshoz, annak vége előtt.

8. A csapat két heti fegyelmezett viselkedés után a csapatvezető javaslatára zászlót kaphat.

9. A foglalkozások ideje: vasárnap kivételével minden nap 15-19 óráig. Ezt a csapatvezető megrövidítheti, hetenként nem több mint egy alkalommal elhagyhatja.

10. A csapatvezető joga, hogy a szervezeti szabályzatot a felmerülő tapasztalatok alapján – a vezetőségi tagok bevonásával – módosítsa.

Július végén már működött a csapat. Az idő sürgető volt, gyorsan és hatékonyan kellett cselekedni (amúgy – már ekkor – Loránd módra!). Pedig az oda vezető út nem volt könnyű. A szervezés néhány mozzanata Loránd Ferenc kézírásos feljegyzései alapján:

Megbízását azzal kezdte, hogy június végén meghallgatta a ház több lakóját, akik részletesen elmondták a gyerekek viselkedése miatti panaszait. Valóban, nem mindennapi történeteket meséltek el. A gyerekek pokoli lármával, ordítózással járó randalírozással teszik lehetetlenné a házban való életet. Előfordult, hogy felmásztak a tetőre, leszerelték a szélkakast, a padlásablakból köveket, téglákat dobáltak az udvarra, futballkapu építése céljából. Amikor a két emelet között elakadt a lift, felmásztak a tetejére és azon ugráltak. A házmester nem mert rájuk szólani, félve, hogy

megijednek és a liftaknába zuhannak. Máskor (filmszalag égetésével gyártott) „füstbombát” robbantottak a folyosón.

A helyzet valóban tarthatatlanná vált. A cselekvés a későbbi, tapasztalt Loránd Ferenc számára is emberes feladat lett volna!

Az előzőekben már idézett jelentés tartalmazza, hogy a kor elvárásainak megfelelően először a hivatalos szervekkel (kerületi tanács), valamint a politikai szervezetekkel (pártbizottság, DISZ) kellett egyeztetni és lehetőség szerint a támogatásukat elérni. Ez utóbbi gyakorlatilag eredménytelen maradt, legalábbis a tényleges anyagi és személyi támogatást illetően, bár ígéretésben nem volt hiány (amíg mások dolgoznak...). Figyelemreméltó, hogy Loránd Ferenc ezen már akkor nem lepődött meg. Sőt, feljegyzéseiben szinte meglepetten írja, hogy a közös helyiség megszerzése milyen gyorsan sikerült: „...végre valami jót is tudok mondani egy kerületi tanácsról!” (Több, mint 10 év múlva az ennél sokkal jelentősebb Kertész-utcai vállalkozásra emlékezve is többször emlegette, hogy pár darab partvisért is harcolnia kellett!) Mivel a táborvezető személyét sem biztosították, nem vesztegette az időt (noha az Ifjúsági Könyvkiadónál továbbra is teljes állásban dolgozott), a szervezési munka mellett ő maga vállalta a tábor vezetését egész nyáron.

A tényleges érdemi munka a ház lakóbizottságnak összehívásával kezdődött, hogy meghallgassa javaslataikat. Abszurd ötletekkel álltak elő. Idézet az ott elhangzottakból, Loránd Ferenc feljegyzéseiből:

...Javaslataik szerint a felnőtt lakóbizottság majmolásaképpen gyerek-lakóbizottságot kellene létrehozni, emeletfelelősöket, gyerekekből álló fegyelmi bizottságot, hiszen ugye Makarenko is úgy csinálta, hogy gyerekekkel fegyelmezte a gyerekeket (ó, szegény Makarenko!) A fegyelmi bizottság egy időre kitiltaná a folyosóról a rendetlenkedőket (de így hogyan jutnak be a lakásukba?!).

Első feladatomban az volt, hogy meggyőzzem őket arról, hogy ez marhaság, de úgy, hogy ne rontsam a javaslattevők tekintélyét. Ez sikerült.

Mondanivalóm lényege a következő volt: a gyerekeknek nem azt kell megmondani elsősorban, hogy mit ne tegyenek, hanem azt, hogy mit tegyenek. Le kell kötni, meg kell zabolázni, helyes mederbe terelni ezt a féktelen energiát és akkor nem lesz szükség fegyelmezésre.

Ebből kiindulva közöltem, hogy akkor lesz itt némi rend, ha egy közösséget sikerül létrehozni, amelyet feltétlenül egy felnőttnek kell vezetni. A közösségnek azonban hely is kell. Érvélesemet elfogadták. Megállapodtunk, hogy a következő lépés egy általános szülői értekezlet összehívása lesz, ahol én ismetetem terveinket. A szülői értekezleten 30 szülő vett részt, viszonylag szép szám. A tervekkel egyetértettek. A szülői értekezlet elérte célját, lévén, hogy semmi mást nem tűztem ki célul, mint elfogadtatni azt az elvet, hogy én fogok a gyerekek megszervezésével törődni, hogy tudjanak az egészről, nehogy valaki azzal jöhessen, hogy nem tudott róla, hogy mi ez az egész és nem engedi el a gyerekét. Ezért írásban határozati javaslatot fogadtattam el, amit utólag mindenki aláírt. Ez a formális beleegyezés taktikai szempontból fontos, mert tudtam, hogy kezdetben a szülők semmilyen támogatására nem számíthatok. (...) A határozati javaslat elfogadásával lényegében polgárjogot nyertem a házban.

A csapatvezetés két hónapja alatt részletes feljegyzéseket készített. (Ezt a munkaformát – magnófelvételekkel kiegészítve – a Kertész utcai munkában is folytatta, ez szolgált később *A Kertész utcaiak* c. könyv alapjául is.) A feljegyzésekben beszámol kudarcairól is.

Augusztus 3. Bomlási tünetek. Ok: a fúrás-faragással nem tudtam eléggé foglalkoztatni őket, a fele mindig unatkozott. Azonnal szétesik a közösség. Pedig erősebbnek hittem. Az érdeklődést nem tudtam folyamatosan biztosítani. Talán a játékosságot jobban elhanyagoltam?

Nagy a korosztály probléma: csak úttörő korosztály kellett volna. Az idősebbek nevetségessé teszik a játékot, degradálóak számukra a formaságok. A fúrás-faragásban viszont a legkisebbeket nem tudom foglalkoztatni. A közösségnek semmi ellenálló ereje nincsen. Elég egyetlen rendbontó – pl. H. esete – és szétesik. Nem elég, hogy a csapat csak úgy összeállt. Eresztékeiben is meg kell erősíteni. De mi legyen ez az erősítés? Talán egyes gyerek? A társaik nem hallgatnak majd rájuk. Nem tudom. Az ügyeletes rendszer tekintélye, vonzereje is mintha csökkent volna.

A vezetőséget is még jobban be kellene vonni a mindennapi problémák megoldásába. Sz. levitézlett, Cz. meglógott, V. alkalmatlannak bizonyult. Ki kell dolgozni ill. pontosítani kell a vezetőségi tagok feladatait és talán új vezetőséget kellene választani.

A zárőnnepségre való felkészülés problémái: P. és H. fegyelmezetlenek, otthagyják a próbát, kintről kukucskálnak. Kimegyek, beszélek hozzájuk, oda se bagóznak. Hagyom őket, majd a meghívók készítéséhez behívom. Első szóra jönnek, kicsit bekapcsolódnak, majd újra meglépnek. Hívatom őket, újra jönnek. Látszik, hogy kívül maradtak a közösségen, de mégis hatott rájuk. Úgy keringenek a közösség körül, mint egy bolygó: magához rántani nem tudta őket, de ők sem tudtak szabadulni tőle. Ők későn csöppentek bele, nem voltam ott az érkezésüknél, a ház rémeiként tartották őket nyilván. B. később kapcsolódott be. A kezdeteknél ott volt, a próba előtt pingpongozott, majd meglépett. A legközelebbi próbánál nem kapcsolódott be, hajót faragott, az jobban érdekelt. Próbáltam szerepet adni neki, ő Petőfit szeretett volna szavalni, én József Attilát javasoltam. Nem vállalta. Így a műsor többé nem volt az ő ügye, ott is hagyta a próbát. Hiba volt a részemről, sajnós másodszor estem ebbe a hibába, ez baj!

Loránd Ferenc (feljegyzései alapján) 1955 július és augusztus hónapjában vezette az általa alapított lakóközösségi csapatot. A munka összegezése szerint az ünnepélyes táborzáró műsor a házban lakók népes közönsége előtt nagy sikert aratott. A csapat krónikája itt megszakadt. Legalábbis Loránd Ferenc a táborzáró után elbúcsúzott a gyerekektől, bár a visszatérését sem zárta ki. Az utolsó feljegyzés címe és tartalma erre utal.

Az elválás napja

Fő nehézség annak a megértetése, hogy a csapatnak nélkülem is fenn kell maradnia. Ezt elsősorban azzal lehet elérni, hogy a gyerekek előtt saját távozásomnak nem tulajdonítok nagy jelentőséget. Azt kell látniuk, hogy bízom bennük és biztosra veszem, hogy nélkülem is menni fog minden a maga útján.

Az egész utolsó foglalkozás alatt egy szóval sem említettem, hogy „Nahát, gyerekek, ma vagyunk utoljára együtt, úgy viselkedjétek, hogy jó emléket vigyek magammal rólatok.” Az ilyesmi gyilkos

dolog, mert a pedagógus fontosságát hangsúlyozza és nem a közösségét. Azt kell éreztetni, hogy a pedagógus is a közösség egy tagja, csak hogy vezető tagja, ahogy a miniszterelnök is magyar állampolgár.

Egész délután labdajáték folyt, tekintettel arra, hogy az utolsó két napon elkövetett hibámat (ami B. távozásához vezetett), így könnyebben lehetett orvosolni. B. vissza is tért. A hagyományok erejére mutat, hogy engedélyt kért a foglalkozáson való részvételre, miután az előző nap kijelentette, hogy többet nem jön. Azt mondta, hogy távozása oka az volt, hogy nem akart ügyeletes lenni. „No, akkor erről többet ne beszéljünk, állj be!” – mondtam. Ezzel vége is volt a dolognak – nem kis tanulsággal mindkettőnk részéről.

Játék után beszélgettem velük arról, hogy elmegyek és hogy mit várok tőlük visszajövelelémig. Berni közbeszólt: „Árulás!” Ünnepeles ígérettétel. Hatása nem egyforma. Sz. fűtült rá, de a legtöbbjük meghatódott. Tudom, ez nem sokat ér, mert az hogy „csapat”, még inkább fogalom, mint valóság. Nincsenek közösségi hagyományaink, vagy igen kevés van, kevés a közös élmény stb. De kellett valami, amire hivatkozhatok, ha visszajövök.

A későbbi tapasztalat majd bizonyítja, ha nem volt hiábavaló.

További feljegyzést és adatot a Szász Károly utcában működő Petőfi Sándor Úttörőcsapat további történetéről Loránd Ferenc hagyatékában nem találtam.